

تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین افشای محیط زیست و ارزش شرکت

سید هاشم پورآذرسا^۱، عقیل فرهنگیان^{۲*}، احمد غورقانیلو^۳، داود مصطفی زاده^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۷

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین افشای محیط زیست و ارزش شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این پژوهش باهدف کمک به سرمایه گذاران در اتخاذ تصمیم مناسب برای تخصیص بهینه سرمایه در بازار سرمایه کمک کرده و موجب افزایش شفافیت محیط تصمیم گیری می شود. جامعه آماری این پژوهش متشکل از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و نمونه ای متشکل از ۱۱۴ شرکت فعال در صنایع مختلف طی سال های ۱۳۹۵ لغایت ۱۴۰۱ است. برای آزمون فرضیه های پژوهش از روش رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. یافته های پژوهش بیانگر آن است که بین استقلال کمیته حسابرسی، افشای محیط زیست و ارزش شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هر اندازه استقلال کمیته حسابرسی بالاتر باشد، بهبود افشای محیط زیست و نهایتاً افزایش ارزش شرکت را به همراه دارد.

کلمات کلیدی: افشای زیست محیطی؛ ارزش شرکت؛ حاکمیت شرکتی؛ استقلال کمیته حسابرسی

مقدمه

صنعتی شدن در سراسر جهان سبب ایجاد مسئولیت های زیست محیطی مهمی شده است که خواه ناخواه اثرهای مالی و غیرمالی خود را برجای می گذارد. در اثر جهانی شدن، شرکت های واقع در کشورهای در حال توسعه مایل به حرکت به سوی بازارهای جهانی هستند، از این رو به منظور مقبولیت در بازارهای جهانی، باید مسئولیت های زیست محیطی انجام گرفته خود را به نمایش بگذارند. همچنین شرکت ها باید بدانند که گروه های مختلف جامعه، متقاضی اطلاعات پاسخگویی زیست محیطی هستند، زیرا این اطلاعات در تصمیم گیری های آنها نقش مهمی دارند (ابراهیمی کردلر و همکاران، ۱۳۸۹). حداکثر رساندن ثروت سهام داران در دیدگاه های سنتی حسابداری به عنوان هدف نهایی

شرکت تأکید شده است. شرکت هایی که افشای زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیتی بهتری دارند، می توانند برای سرمایه گذاران مالی و سایر ذی نفعان اصلی جذاب تر باشند (رضائی و همکاران، ۱۴۰۲). باتوجه به محدود بودن منابع طبیعی دردسترس، مسئله حفاظت از محیط زیست از مهم ترین مسائل جوامع بشری مطرح شده است (ترامپ و گوتتر^۱، ۲۰۱۵؛ دیگان و گوردون^۲، ۱۹۹۶). واحدهای تجاری تحت فشار فزاینده ای هستند که نه تنها باید هزینه های عملیاتی را کاهش دهند، بلکه باید تأثیرات زیست محیطی حاصل از فعالیت های عملیاتی خود را نیز به حداقل برسانند. این اعمال فشار از طرف گروه های سهام داران، دولت، رسانه های گروهی، مصرف کنندگان، سرمایه گذاران و دیگر سازمان ها اعمال می شود. شرکت ها برای کاهش تأثیرات

1. Trumpp & Guenther

۱. گروه حسابداری؛ دانشکده اقتصاد و حسابداری؛ دانشگاه آزاد اسلامی؛ واحد تهران جنوب؛ ایران

2. Deegan & Gordon

۲. دانشجوی دکتری حسابداری؛ دانشکده اقتصاد و حسابداری؛ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، ایران

۳. گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه غیر انتفاعی رجاء، قزوین، ایران

۴. گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

* پست الکترونیکی نویسنده مسئول: Aghil_farhangian@yahoo.com

زیست محیطی فعالیت‌های عملیاتی خود چاره‌ای جز این ندارند که اطلاعات مربوط به هزینه‌های زیست محیطی را نیز در حساب‌ها و تصمیمات خود وارد کنند (ابراهیمی، ۱۳۹۲).

کمیته حسابرسی مسئول اجرای نظارت بر کار حسابرسان داخلی و مستقل، پیشنهاد حسابرسان مستقل به مجمع عمومی صاحبان سهام به منظور انتصاب، تعیین حق الزحمه و عزل حسابرسان مستقل، بررسی دفعات حسابرسی، دریافت گزارش حسابرسی و نیز کسب اطمینان از انجام اقدام‌های اصلاحی به موقع و صحیح توسط مدیریت برای کنترل ضعف‌ها و کاستی‌ها، عدم تطابق با سیاست‌ها، قوانین و مقررات و سایر مشکلات شناسایی شده از سوی حسابرسان است؛ بنابراین زمانی که اعضای کمیته حسابرسی از مدیران مستقل تشکیل شده باشند، قادر خواهند بود نفوذ بیشتری بر مدیریت اجرایی داشته که نتیجه آن افزایش شفافیت اطلاعاتی و به دنبال آن کاهش ریسک اطلاعاتی، عدم تقارن اطلاعاتی و خطر سقوط قیمت سهام است (رضایی و طاهرآبادی، ۱۴۰۲).

ارزش شرکت، یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های ارزیابی واحدهای اقتصادی به ویژه شرکت‌های سهامی به شمار می‌آید و بازار سرمایه نیز عملکرد شرکت‌های سهامی را با استفاده از معیار ارزش شرکت ارزیابی می‌کند. اگر جذابیت ارزش یک شرکت پذیرفته شود، سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در آن علاقه‌مند خواهند شد چرا که ارزش یک شرکت در قیمت سهام منعکس می‌شود، از این رو، رونق سهام یک شرکت را می‌توان ناشی از ارزش واحد اقتصادی دانست، ارزش بالای یک شرکت، برای سهام‌داران شرکت، سطح رفاه بالاتری را به ارمغان می‌آورد، بدین ترتیب، شرکت‌ها برای جذب سرمایه‌گذاران باید ارزش خود را جذاب نگه دارند (کوشکی و طاهری، ۱۴۰۳).

هدف از حسابداری زیست محیطی تهیه اطلاعاتی جهت کمک به مدیران در امر ارزیابی عملکرد، کنترل، تصمیم‌گیری و گزارشگری برای یک سازمان یا منطقه است. حسابداری زیست محیطی بر اساس مفاهیم، معیارها و ارزش‌های زیست محیطی و اقتصادی بنا شده است. برای دستیابی به این هدف نیاز به تغییری در فرهنگ احساس می‌شود که بخشی از این تغییر از طریق حسابداری و گزارشگری محیط‌زیستی حاصل می‌شود.

حسابداری محیط‌زیست، اطلاعاتی را فراهم می‌کند که در امر ارزیابی، عملکرد، کنترل، تصمیم‌گیری و گزارشگری به مدیران کمک می‌کند. پس باتوجه به اینکه حاکمیت شرکتی و گزارشگری زیست محیطی هر دو تأکید بر رعایت حقوق کلیه افراد ذی‌نفع و ملزم به رعایت بعد اخلاق در برابر عموم را دارند پس این دو موضوع در واقع دو روی یک سکه است؛ پس باتوجه به مطالب بالا توجه به گزارشگری زیست محیطی می‌تواند یکی از مشخصه‌های مهم حاکمیت شرکتی خوب باشد بر همین اساس باتوجه به مطالب مطرح شده این سؤال مطرح می‌گردد که تا چه اندازه استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین افشای محیط‌زیست و ارزش شرکت اثر دارد؟

بیان مسئله

استقلال اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند در انجام اثربخش وظایف کمیته حسابرسی مؤثر باشد. انتظار می‌رود کمیته حسابرسی تشکیل شده با نسبت بالاتری از اعضای مستقل، تأثیر مستقیم بر کیفیت گزارشگری مالی و مدیریت سود داشته باشد (فرشاد و همکاران، ۱۴۰۳).

در حسابداری مدیریت، افشای زیست محیطی به استفاده مدیران از اطلاعات مربوط به هزینه‌ها و عملکرد زیست محیطی شرکت برای گرفتن تصمیمات مختلف تجاری اشاره دارد. این مفهوم به طور عام برای فراهم کردن اطلاعات برای تصمیم‌گیری درون سازمانی استفاده می‌شود اگرچه اطلاعات حاصل شده می‌تواند برای اهداف دیگری مانند گزارشگری برون سازمانی نیز به کار رود. حسابداری مدیریت محیط‌زیست شامل شناسایی و ارزیابی تأثیرات زیست محیطی و ترکیب این تأثیرات با تصمیمات و سیاست‌گذاری شرکتی در حوزه‌هایی چون هزینه‌یابی محصول، قیمت‌گذاری محصول، بودجه‌بندی سرمایه‌ای، طراحی محصول و سنجش عملکرد است (آقایی و چالاک، ۱۳۸۷؛ ایتزیدیس، ۲۰۱۳). افشای زیست محیطی می‌تواند حلقه ارتباطی بین مدیران زیست محیطی و حسابداران ایجاد و هر دو گروه را تشویق کند که با کار در کنار یکدیگر به سویی حرکت کنند که در آینده هم عملکرد مالی و هم عملکرد زیست محیطی شرکت بهتر شود (بنویدی، ۱۳۸۵).

با افشای داده‌های حسابداری زیست‌محیطی، بخش‌های مختلف جامعه می‌توانند موقعیت شرکت را در خصوص حفاظت از محیط‌زیست درک کنند و به بررسی چگونگی توجه سازمان به موضوع‌های زیست محیطی بپردازند. در این وضعیت، حرفه حسابداری نقش بسزایی در شفاف‌سازی اثرهای مالی و زیست‌محیطی فعالیت‌های اقتصادی دارد و باید در خصوص اندازه‌گیری، ارزیابی، افشای عملکرد زیست‌محیطی در صورت‌های مالی یا پیوست‌های آن مسئول باشد (مارا و همکاران، ۲۰۱۷).

تهدید مشروعیت به دلیل ناکفایتی افشا، می‌تواند مدیران را تحریک کند تا به‌منظور کاهش هزینه‌های مشروعیت، افشای داوطلبانه داشته باشند. همچنین مدیران به‌منظور آگاه‌کردن سرمایه‌گذاران از توانایی مدیریتی خود و اجتناب از ارزشیابی اشتباه از فعالیت‌ها و عملکردشان و همچنین، کاهش هزینه‌های نظارت از سوی ذی‌نفعان برون‌سازمانی، تمایل به افشای داوطلبانه دارند. نظام راهبری شرکتی مؤثر به‌منزله سازوکاری برای حل مشکلات نمایندگی، می‌تواند کمیت و کیفیت افشا را افزایش دهد؛ بنابراین سازمان‌ها باید به کارهایی دست بزنند که مورد قبول جامعه و منطبق با ارزش‌های آن باشد. سازمان‌ها برای آنکه بتوانند جایگاه خود را در جامعه حفظ نموده یا بهبود بخشند، لازم است که به مسئولیت اجتماعی توجه لازم را داشته باشند. در واقع گرایش به سمت مسئولیت اجتماعی، واحد تجاری را ترغیب می‌کند تا برای بهبود محیط‌زیست، استفاده از انرژی و مواد کمتر، مدیریت ضایعات و غیره تلاش کند (ابراهیمی کردلر و همکاران، ۱۳۸۹؛ ایتیریدیس، ۲۰۱۳). در نتیجه واحدهای تجاری می‌توانند بازده‌های بلندمدت را از طریق کاهش اثرات منفی بر اجماع، به‌صورت اختیاری، حداکثر نمایند. به‌طوری‌که امروزه این تفکر در میان واحدهای تجاری به‌صورت روزافزون در حال شکل‌گیری است که موفقیت بلندمدت آن‌ها می‌تواند از طریق مدیریت‌کردن عملیات شرکت، هم‌زمان با ایجاد اطمینان از حمایت محیطی و پیشرفت مسئولیت‌های اجتماعی شرکت تحقق یابد (پارساییان، ۱۳۸۶؛ پاک‌گوهر، ۱۳۸۸)؛ و در نهایت منجر به رشد اقتصادی و افزایش توان رقابتی شرکت و بهبود عملکرد مالی آن می‌گردد.

ارزش شرکت، یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های ارزیابی واحدهای اقتصادی به‌ویژه شرکت‌های سهامی به شمار می‌آید و بازار

سرمایه نیز عملکرد شرکت‌های سهامی را با استفاده از معیار ارزش شرکت ارزیابی می‌کند. اگر جذابیت ارزش یک شرکت پذیرفته شود، سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در آن علاقه‌مند خواهند شد چرا که ارزش یک شرکت در قیمت سهام منعکس می‌شود، از این‌رو، رونق سهام یک شرکت را می‌توان ناشی از ارزش واحد اقتصادی دانست، ارزش بالای یک شرکت، برای سهام‌داران شرکت، سطح رفاه بالاتری را به ارمغان می‌آورد، بدین ترتیب، شرکت‌ها برای جذب سرمایه‌گذاران باید ارزش خود را جذاب نگه دارند (رحمانیان کوشکی و طاهری، ۱۴۰۳). اگر ارزش شرکت کاهش یابد، اعتماد سرمایه‌گذاران به شرکت نیز کاهش می‌یابد که ممکن است تداوم فعالیت شرکت را با خطر مواجه کند (دارماوان و همکاران، ۲۰۱۹).

این تحقیق از آن‌جهت دارای اهمیت است که به مدیران، سرمایه‌گذاران، سهام‌داران و تحلیل‌گران مالی نشان می‌دهد که افشای محیط‌زیست به‌واسطه استقلال کمیته حسابرسی می‌تواند و نقشی که می‌تواند در حفظ ارتباطات میان واحد تجاری و ذی‌نفعانشان داشته باشد، موجب افزایش آگاهی ذی‌نفعان، در خصوص مسئولیت‌ها و تعهدات اخلاقی شرکت نسبت به جامعه می‌شود و در تصمیمات سرمایه‌گذاری و مالی موردتوجه قرار می‌گیرد و متعاقب آن بهبود ارزش شرکت را در پی داشته باشد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سلطان سیف و همکاران^۳ (۲۰۲۴) در پژوهشی به بررسی اثرات استقلال کمیته حسابرسی و اثربخشی آن بر کیفیت حسابرسی بین سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۳ پرداختند؛ نتایج حاکی از تأثیر مثبت میان استقلال کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی است؛ اثربخشی کمیته حسابرسی نیز رابطه مثبتی با کیفیت حسابرسی دارد. علاوه بر این همبستگی مثبت قوی بین استقلال کمیته حسابرسی و اثربخشی آن مشاهده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که استقلال و اثربخشی کمیته حسابرسی به‌طور مثبت به کیفیت حسابرسی کمک می‌کند و استقلال نقش مهمی ایفا می‌کند.

کیلو و همکاران^۴ (۲۰۲۱)، در پژوهشی به بررسی نقش تعاملی ارتباطات سیاسی بر رابطه بین افشای اطلاعات زیست‌محیطی و هزینه تحقیق و توسعه در شرکت‌های آلاینده

را تبیین کنند. نتایج بررسی ایشان نشان می‌دهد که میزان افشا اطلاعات زیست‌محیطی این شرکت‌ها در طی دوره زمانی مورد بررسی، کاهش یافته است. بعلاوه عوامل مختلف نظام راهبری شرکتی بر روی افشا اطلاعات زیست‌محیطی اثر دارند. درضمن، افشا اطلاعات زیست‌محیطی در کوتاه‌مدت اثری بر سودآوری شرکت ندارند؛ اما در بلندمدت اثرات سودمندی در این خصوص خواهند داشت.

رضایی و طاهرآبادی (۱۴۰۳) به بررسی رابطه استقلال کمیته حسابرسی و تخصص حسابرسی در صنعت با مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ پرداختند؛ نتایج به‌دست آمده حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها نشان داد که استقلال کمیته حسابرسی با مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری دارد و تخصص حسابرسی در صنعت با مدیریت سود رابطه منفی و معناداری دارد.

کوشکی و طاهری (۱۴۰۳)، به بررسی معادلات ساختاری ارتباط بین رشد دارایی‌ها، تداوم سود، مدیریت سود و فرصت‌های سرمایه‌گذاری با تقسیم سود و ارزش شرکت پرداختند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که رشد دارایی‌ها، تداوم سود، فرصت‌های سرمایه‌گذاری و مدیریت سود بر سود تقسیمی تأثیرگذار است. همچنین بین مدیریت سود و سود تقسیمی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نهایتاً سود تقسیم شده، رشد دارایی‌ها و تداوم سود بر ارزش شرکت تأثیرگذار است.

نورالدین و پورزمانی (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی افشای اطلاعات زیست‌محیطی در گزارشگری مالی با هدف ارائه الگوی توصیفی گزارشگری زیست‌محیطی در ایران از طریق تحقیق اکتشافی، پژوهش کیفی و با روش نظریه‌پردازی زمینه‌بنیان پرداختند. جامعه آماری شامل خبرگان صاحب نظر در زمینه حسابداری، محیط‌زیست، منابع طبیعی و حقوق بوده است. نتایج پژوهش نشان داد، افشای مناسبی در خصوص فعالیت‌های زیست‌محیطی صورت نمی‌پذیرد و عدم وجود استانداردها و رهنمودهای حسابداری، ضعف قوانین، ضعف فرهنگی و آموزشی و فساد و گروه‌های فشار از عوامل مؤثر گزارشگری فعلی زیست‌محیطی است، که در بستر سطح توسعه، نحوه فعالیت سازمان‌های مردم نهاد، نحوه فعالیت سازمان حفاظت محیط‌زیست و شرایط اقتصادی به‌وجود آمده و عدم آگاهی و

صنایع مختلف کشور چین پرداختند. بدین منظور از اطلاعات ۶۹۷ شرکت طی بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ استفاده نمودند. نتایج نشان داد در شرکت‌هایی که افشای اطلاعات زیست‌محیطی بیشتر است میزان هزینه تحقیق و توسعه نیز بیشتر بوده و یک رابطه مثبت و معنادار بین آنها مشاهده گردید اما وجود روابط سیاسی در شرکت‌ها بر خالف انتظار منجر به تضعیف و تعدیل رابطه مذکور میشود.

آبیجیت و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان چارچوب ارزیابی پایداری اجتماعی برای صنعت تولیدی در هند شاخص‌های پایداری اجتماعی را که برمبنای ادبیات موجود و به کمک متخصصان و کارشناسان مناسب با صنعت انتخابی و کشورشان بود را انتخاب و مورد ارزیابی قرار دادند. بدین ترتیب که برای وزن دهی به شاخص‌های انتخابی از نظرسنجی استفاده کردند و جهت ارزیابی آنها از مدلی ریاضی، مناسب محیط و شرایط تحقیق تدوین نمودند. یافته‌های حاصل نشان داد که محیط کار و شرایط محیط کار پارامترهای اصلی رضایت شغلی و نتیجه عملکرد بهتر کارکنان است.

اتومو و همکاران^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی تأثیر عملکرد زیست‌محیطی و افشای اطلاعات زیست‌محیطی بر ارزش شرکت در بورس اندونزی طی بازه زمانی ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸ پرداختند. نتایج این پژوهش که با استفاده از اطلاعات ۲۹۰ شرکت انجام گرفت نشان داد با افزایش عملکرد زیست‌محیطی و افشای اطلاعات زیست‌محیطی، ارزش شرکت افزایش پیدا می‌کند.

مارا و همکاران^۳ (۲۰۱۷)، در تحقیقی توصیفی و کمی به بررسی عوامل مؤثر بر افشای اطلاعات زیست‌محیطی در شرکت‌های برزیلی پرداختند و با بررسی گزارشات پایداری و نیز گزارشات مالی سالانه ۹۷ شرکت به این نتیجه رسیدند که اندازه شرکت، حسابرسی محیطی و الزامات گزارشگری جهانی در زمینه پایداری، با شاخص افشای پایداری شرکت و میزان اطلاعات افشا شده در این خصوص، قیمت سهام شرکت، و میزان آلوده ساز بودن شرکت، نظام راهبری شرکتی، بازده دارایی‌ها (ROA) و نیز بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) ارتباط دارند.

ژیانگ و چن^۴ (۲۰۱۷)، در تحقیقی به بررسی شرکت‌های فعال در صنایع بسیار آلاینده در کشور چین طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۴ پرداختند تا ارتباط بین نظام راهبری شرکتی، افشای اطلاعات مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش این شرکت

دانش عمومی جامعه و عدم حسابرسی و بازرسی قانونی زیست محیطی به عنوان شرایط مداخله گر است.

قنبری قلعه رودخانی و همکاران (۱۴۰۰)، به بررسی عملکرد مسئولیت اجتماعی و افشا اطلاعات زیست محیطی: آزمون نظریه توسعه پایدار با استفاده از منطق فازی در جامعه آماری متشکی از ۸۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در یک دوره زمانی شش ساله از سال ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۷ پرداختند. یافته ها حاکی از آن است که تنها ۲۳ درصد شرکت های مورد بررسی در خصوص مسئولیت اجتماعی و افشا زیست محیطی عملکردی بالاتر از حد متوسط داشته اند.

اسماعیل و همکاران (۱۳۹۴)، بر اساس تحقیقات انجام داده شده به این نتیجه رسیدند که سازمان های دارای گواهی ایزو ۱۴۰۰۱ شیوه های حسابداری مدیریت زیست محیطی را تا حد زیادی اجرا کرده اند. با این حال، شیوه های حسابداری مدیریت زیست محیطی به طور عمده به وسیله سازمان های تولیدی دارای ایزو ۱۴۰۰۱ تصویب شده است. پیش بینی شده بود که عملیات تولیدی یک صنعت اثر منفی بر محیط زیست سازمان هایی دارد که در همان صنعت فعالیت می کنند و همچنین، بر کاربرانی که به طور معمول از منابع طبیعی مربوط استفاده می کنند.

روش شناسی پژوهش

این تحقیق از لحاظ همبستگی و روش شناسی، از نوع شبه تجربی و در حوزه تحقیقات پس رویدادی و اثباتی حسابداری قرار دارد. این تحقیق با استفاده از اطلاعات حقیقی صورت می گیرد و چون می تواند در فرایند استفاده از اطلاعات کاربرد

داشته باشد، لذا نوعی تحقیق کاربردی محسوب می شود. روش پس رویدادی روشی است که در آن، تحقیق با استفاده از اطلاعات گذشته و مطالعه روابط گذشته متغیر وابسته و متغیرهای مستقل به بررسی روابط بین آن ها می پردازد. به عبارت دیگر روش پس رویدادی روشی است که از روی اطلاعات گذشته و از روی معلول، به یافتن علت احتمالی می پردازد. جامعه آماری این تحقیق کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که از ابتدای سال ۱۳۹۵ تا پایان سال ۱۴۰۱ در بورس فعال بوده اند.

شرکت هایی انتخاب شدند که دارای شرایط زیر بوده اند:

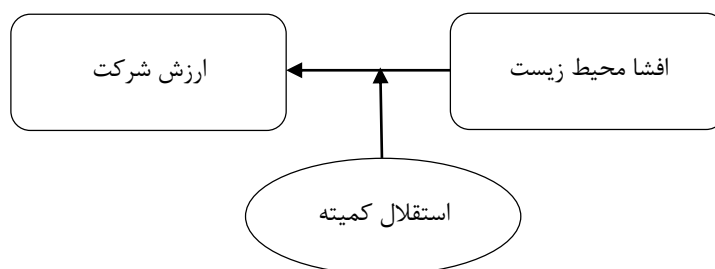
۱. سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
 ۲. شرکت ها نباید جزء گروه های صنعت واسطه گری مالی مانند بیمه و بانک باشند. زیرا ماهیت فعالیت این گونه از شرکت ها متفاوت از سایرین می باشد.
 ۳. اطلاعات مورد نیاز برای هر یک از شرکت های انتخابی در دسترس باشد.
 ۴. شرکت های عضو نمونه تا قبل از اسفند سال ۱۳۹۵ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و تا پایان اسفند سال ۱۳۹۶ همچنان عضو بورس اوراق بهادار تهران باشند.
- با در نظر گرفتن شرایط فوق، تعداد ۱۱۴ شرکت در طی دوره ۷ سال بین سال های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ به عنوان نمونه آماری به منظور آزمون فرضیه های پژوهش انتخاب شدند.

آزمون فرضیه ها

جهت آزمون فرضیه ها از معادله زیر استفاده می شود.

$$R1_{it} = \beta_0 + \beta_1 EnDIS + \beta_2 Q + \varepsilon$$

$$R2_{it} = \beta_0 + \beta_1 IndCommite + \beta_2 EnDIS + \beta_3 (Endis * Q) + \varepsilon$$

استقلال کمیته حسابرسی

برای سنجش متغیر استقلال کمیته حسابرسی از نسبت اعضای مستقل یا غیرموظف در کمیته حسابرسی به تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی شرکت (فخاری و همکاران، ۱۳۹۴) استفاده می‌شود.

افشای محیط زیست

در این پژوهش برای اندازه‌گیری کیفیت افشای محیط زیست از چک لیستی شامل ۶ بخش ۳۸ زیربخش به شرح زیر استفاده می‌شود:

ردیف	بخش	مؤلفه‌ها
۱	زیست محیطی	کنترل آلودگی، جلوگیری از خسارات زیست محیطی، بازیافت یا جلوگیری از ضایعات، حفظ منابع طبیعی، تحقیق و توسعه، سیاست زیست محیطی و سایر متغیرهای زیست محیطی
۲	محصولات و خدمات	توسعه محصول/سهم بازار، کیفیت محصول، توقف تولید و سایر محصولات و خدمات
۳	منابع انسانی	تعداد کارکنان، حقوق ماهانه/پاداش نقدی و مزایا، سهام تحت تملک کارکنان، بازنگشتگی و مزایای پایان خدمت، سلامتی و ایمنی در محیط کار، برنامه‌های آموزش و توسعه کارکنان، ورزشی و رفاهی، وام یا بیمه کارکنان، روحیه و ارتباطات کارکنان و سایر متغیرهای منابع انسانی
۴	مشتریان	سلامتی مشتریان، شکایات/رضایت‌مندی مشتریان، سیاست پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص، تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش، پاسخ‌گویی به نیاز مشتریان و سایر مشتریان
۵	اجتماعی	سرمایه‌گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیت‌های جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی/دعای قضای، فعالیت‌های مذهبی/فرهنگی و سایر متغیرهای اجتماعی
۶	انرژی	حفظ و صرفه‌جویی در انرژی، توسعه و اکتشاف منابع جدید، استفاده از منابع جدید و سایر متغیرهای مربوط به انرژی

سرانجام، پس از تکمیل چک لیست بالا برای هر شرکت، کیفیت افشای محیط زیست از نسبت مجموع بخش‌های افشا تقسیم بر تعداد کل زیر بخش‌ها به دست می‌آید (صالح و همکاران، ۲۰۱۰).

ارزش بازار سهام = ارزش روز یک شرکت سهامی
ارزش دفتری بدهی = تعهدات اقتصادی
ارزش دفتری دارایی = وجوه ثبت شده دارایی‌ها

ارزش شرکت

در این پژوهش ارزش شرکت عنوان متغیر وابسته است. نسبت کیوتوبین به صورت رابطه زیر محاسبه می‌شود (بلک و همکاران، ۲۰۰۹).

$$Q = \frac{\text{ارزش دفتری بدهی} + \text{ارزش بازار سهام}}{\text{ارزش دفتری دارایی}}$$

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرها

شاخص‌های آمار توصیفی پارامترهای مورد بررسی در این پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: نتایج آماره‌های توصیفی

متغیر	علامت اختصاری	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
استقلال کمیته حسابرسی	IndCommite	۵	۷	۶/۳۴	۰/۱۲
افشای زیست محیطی	EnDIS	۰/۱۳	۰/۸۴	۰/۳۵	۰/۱۸
ارزش شرکت	Q Tobin's	۰/۷۵	۳/۴۲	۱/۱۸	۱/۳۲

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به روش تحقیق این پژوهش، لازم است ابتدا نرمال بودن یا نبودن توزیع متغیرهای مورد بررسی در آزمون بررسی گردد. همچنین ارائه مدل با استفاده از نتایج فرضیه‌های تحقیق منوط به شرایطی

است که یکی از آن‌ها نرمال بودن متغیر وابسته است؛ لذا در قسمت نرمال بودن داده‌ها جمله خطاهای فرضیه‌ها با استفاده از نرم افزار استا و همچنین آزمون و آماره جارکوبرا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بیشتر از ۵ باشد احتمالاً با متغیرهای دیگر هم خطی دارد. در این صورت باید مورد بررسی بیشتر قرار گیرد. در غیر این صورت مشکل هم خطی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد. آزمون هم خطی (VIF) متغیرهای تحقیق به شرح جدول زیر است:

جدول ۳: آزمون هم خطی

علامت	مدل ۱	مدل ۲
IndCommite	۱/۱۱	۱/۰۳
EnDIS	۱/۰۴	۱/۰۰
Q Tobin's	۱/۰۱	۱/۰۲

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به اینکه تمامی مقادیر هم خطی کوچک‌تر از ۵ هستند که نشان‌دهنده عدم وجود هم خطی بین متغیرهای توضیحی است. قبل از آزمون فرضیه‌ها به انتخاب مدل رگرسیونی پرداخته شده است. ابتدا با استفاده از آزمون F لیمر به انتخاب مدل داده‌های تلفیقی در برابر مدل داده‌های تابلویی پرداخته شده است. نتیجه آزمون F لیمر در جدول ۴ ارائه شده است. مقدار احتمال آماره آزمون برای کمتر از ۰/۰۵ بوده؛ لذا برای آزمون فرضیه‌ها استفاده از روش داده‌های تلفیقی منتفی است و باید از روش داده‌های تابلویی استفاده شود.

H_0 : مدل تلفیقی است

H_1 : مدل پنل است

متغیرهای مدل نرمال نیستند

H_1 : متغیرهای مدل نرمال هستند

جدول ۲: آزمون نرمال بودن

متغیر	جاکوا برا	سطح معناداری
جمله مدل اول	۱/۱۵	۰/۱۰۳
جمله مدل دوم	۰/۸۵	۰/۳۲

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول ۲ مشاهده می‌شود که سطح معنی داری برای آزمون جاکوا برا برای تمامی متغیرهای تحقیق بیشتر از ۵ درصد بوده بنابراین جمله خطاها دارای توزیع نرمال است و باتوجه به اینکه تمام جمله‌ها تحقیق از توزیع نرمال برخوردار است جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات تحقیق از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌شود.

هم خطی به معنای وجود ارتباط خطی بین همه یا برخی از متغیرهای توضیحی مدل رگرسیون است. در رگرسیون خطی فرض بر این است که هیچ رابطه خطی دقیقی بین هیچ یک از متغیرهای توضیحی وجود ندارد. نقض این فرض موجب بروز مشکل هم خطی می‌شود. البته هم خطی بر دو نوع هم خطی کامل و هم خطی ناقص است و در صورتی که هم خطی از نوع کامل باشد، فرض مذکور نقض شده است.

جهت تشخیص وجود هم خطی، شاخص عامل تورم واریانس (VIF) مورد استفاده قرار می‌گیرد. اگر شاخص VIF متغیر مستقلی

جدول ۴: آزمون چاو (F لیمر)

نتیجه آزمون	سطح معناداری	آماره	آزمون آثار	مدل
مدل ثابت	۰/۰۰۰	۸/۸۲	F	۱
مدل ثابت	۰/۰۰۰	۶/۳۴	F	۲

منبع: یافته‌های تحقیق

برای تشخیص این موضوع از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. با انجام این آزمون می‌توان از بین روش اثرات ثابت و روش اثرات تصادفی شیوه مناسب تخمین را بدست آورد. در این روش فرضیه صفر بیان کننده این مطلب است که از روش اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده می‌شود و فرضیه مقابل بیان می‌کند که از

نتایج این آزمون نشان می‌دهد که مقدار سطح معناداری مدل‌ها زیر ۵ درصد است. بنابراین فرض H_0 (مدل تلفیقی) تایید نمی‌شود. بعد از اینکه مشخص شد، داده‌های ما به صورت پانل دیتا هستند، در ادامه باید مشخص شود که از کدام روش اثرات ثابت و یا روش اثرات تصادفی برای تخمین استفاده شود؟ بنابراین

روش اثرات ثابت برای تخمین استفاده می شود نتیجه آزمون در جدول ۵ ارائه شده است.

آزمون هاسمن

در این آزمون از آماره χ^2 دو با K درجه آزادی استفاده می شود. اگر مقدار آماره به دست آمده از مقدار جدول بیشتر باشد، فرض H_0 مبنی بر تصادفی بودن اثرات رد می شود و فرضیه ثابت بودن اثرات پذیرفته می شود.

H_0 : مدل با اثرات تصادفی است

H_1 : مدل با اثرات ثابت است

جدول ۵: آزمون هاسمن

مدل	مقدار آماره	معناداری	نتیجه آزمون
۱	۱۱/۷۴	۰/۰۰۰	مدل آثار ثابت
۲	۱۳/۶۳	۰/۰۰۰	مدل آثار ثابت

منبع: یافته های تحقیق

آزمون هاسمن و میزان احتمال پذیرفته شدن فرض صفر در جدول فوق آورده شده است. چون سطح معنی داری آزمون مدل ها برابر ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده می توان نتیجه گرفت که روش مناسب جهت برآورد مدل روش اثرات ثابت می باشد. یکی از مفروضات معادله رگرسیون، ثابت بودن واریانس خطاها می باشد که بعنوان فرض همسانی واریانس ها شناخته می شود. در صورتی که خطاها، واریانس ثابتی نداشته باشند، گفته می شود که ناهمسانی واریانس وجود دارد. فرض دیگر مدل رگرسیون خطی، صفر بودن کواریانس بین اجزای خطا در طول زمان (یا به صورت مقطعی برای انواع داده ها) می باشد.

H_0 : متغیرهای مدل خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس ندارند

H_1 : متغیرهای مدل خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس دارند

جدول ۶: آزمون خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس

مدل	آزمون ناهمسانی واریانس ها	نتیجه	آزمون خودهمبستگی	نتیجه
	Chi2	سطح معناداری	F	سطح معناداری
۱	۱/۵۷	۰/۲۱۶	۲/۱۶	۰/۲۸
۲	۲/۱۲	۰/۱۸۲	۲/۸۳	۰/۱۹

منبع: یافته های تحقیق

بررسی نتایج آزمون ناهمسانی واریانس ها حاکی از سطح معنی داری بیشتر از ۵٪ بوده است. لذا فرض صفر رد نمی شود، این بدان معنا است متغیرهای تحقیق دارای همسانی واریانس و عدم خودهمبستگی می باشند.

H_0 : زمانی که استقلال کمیته حسابرسی در بالاترین سطح قرار دارد، افشای زیست محیطی اثر مثبت و معناداری بر ارزش شرکت ندارد

H_1 : زمانی که استقلال کمیته حسابرسی در بالاترین سطح قرار دارد، افشای زیست محیطی اثر مثبت و معناداری بر ارزش شرکت دارد.

جدول ۷: آزمون فرضیه تحقیق

متغیر	علامت اختصاری	ضریب	آماره t	سطح خطا
استقلال کمیته حسابرسی	IndCommite	۰/۲۴	۲/۹۹	۰/۰۰۴
افشای زیست محیطی	EnDIS	۰/۰۴	۱/۵۲	۰/۰۰۰
ارزش شرکت	Q Tobin's	۰/۱۷	۲/۶۷	۰/۰۱۸
عرض از مبدأ	β	۰/۳۴	۲/۶۵	۰/۰۱۲
ضریب تعیین		۰/۱۳	آماره F	۲۲/۴۱
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۰۹	سطح معناداری مدل	۰/۰۰۰

منبع: یافته های تحقیق

سازمان‌ها باید به وسیله افزایش افشای اطلاعات زیست‌محیطی در گزارش‌های سالانه خود پاسخگو باشند و مطابق ارزش‌های جامعه باشند.

فرضیه دوم در مورد تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر ارزش شرکت اثر مثبت و معناداری بر ارزش شرکت دارد، مطرح گردید که با روش آماری رگرسیون چند متغیره مورد آزمون قرار گرفت که باتوجه به نتایج حاصل از آزمون پانل دیتا فرضیه فوق تایید می‌گردد. باتوجه به نتایج بدست آمده متغیر استقلال کمیته حسابرسی به عنوان متغیر مستقل باتوجه به سطح معناداری آن با ارزش شرکت رابطه مثبت و معناداری دارد یعنی افزایش استقلال کمیته حسابرسی موجب افزایش ارزش شرکت می‌گردد. بنابراین انتظار می‌رود با افزایش حضور مدیران مستقل در کمیته حسابرسی، احتمال افشای اطلاعات محیط‌زیست شرکت‌ها افزایش و نهایتاً ارزش شرکت افزایش یابد.

با توجه به نتایج فرضیه تحقیق، به شرکت‌ها پیشنهاد می‌گردد با افزایش استقلال کمیته حسابرسی خود، افزایش اطلاعات محیط‌زیست و نهایتاً ارزش شرکت را افزایش دهند؛ زیرا شرکت‌ها بایستی با افشای اطلاعات محیط‌زیست علامت‌دهی سرمایه‌گذاران و سایر ذی‌نفعان را در ارزیابی مجدد ارزش شرکت یاری می‌رساند و سپس تصمیم‌گیری به نفع شرکت صورت می‌پذیرد. از طرف دیگر حمایت ذی‌نفعان مختلف باعث می‌شود تا شرکت سرمایه‌گذاران بیشتری را جذب کند؛ بنابراین هزینه‌های ناشی از افزایش سرمایه کاهش خواهد یافت. با افشای اطلاعات محیط‌زیست میزان عدم تقارن اطلاعاتی کاهش یافته و سرمایه‌گذاران بیشتری جذب می‌گردد تا از این طریق تأمین مالی شرکت انجام گردد. به سرمایه‌گذاران جهت سرمایه‌گذاری در بورس پیشنهاد می‌گردد افشای محیط‌زیست را در نظر بگیرند تا از این طریق بتوانند به بازده موردنظر خود دست یابند.

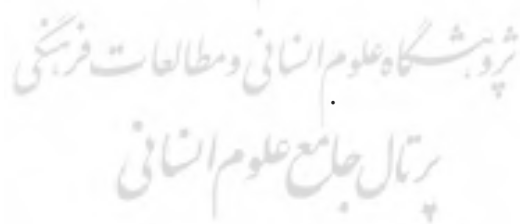
نتایج جدول ۷ نشان‌دهنده بهینه بودن مدل برای آزمون فرضیه است. آماره $f(22/41)$ و سطح معناداری $(0/000)$ مؤید معنادار بودن مدل برای آزمون فرضیه است. ضریب تعیین تعدیل شده $0/09$ می‌باشد. ضریب تعیین تعدیل شده بیانگر این است که 9% تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می‌شود متغیر استقلال کمیته حسابرسی به عنوان متغیر مستقل، افشای محیط‌زیست و ارزش شرکت به عنوان متغیرهای وابسته در تحقیق شناخته می‌شوند. متغیر استقلال کمیته حسابرسی باتوجه به سطح معناداری $(0/004)$ در جدول فوق با متغیرهای افشای محیط‌زیست و ارزش شرکت رابطه مثبت و مستقیم معنادار دارد؛ لذا فرضیه تحقیق مورد پذیرش قرار می‌گیرد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده $0/13$ بیانگر این است که 13% تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می‌شود.

در این پژوهش تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین افشای محیط‌زیست و ارزش شرکت در جامعه آماری متشکل از ۱۱۴ شرکت فعال در صنایع مختلف طی سال‌های ۱۳۹۵ لغایت ۱۴۰۱ مورد بررسی قرار گرفت. به منظور بررسی متغیرها باتوجه به اینکه داده‌های پژوهش از نوع ترکیبی می‌باشند، ابتدا با استفاده از آزمون چاو و هاسمن نوع داده‌ها و نوع مدل پژوهش بر اساس اینکه تصادفی و یا ثابت هستند، مشخص گردید. سپس فرضیه اول در مورد تأثیر استقلال کمیته حسابرسی بر افشای محیط‌زیست رابطه مثبت و معناداری دارد، مطرح گردید که با روش آماری رگرسیون چند متغیره مورد آزمون قرار گرفت که با توجه به نتایج حاصل از آزمون پانل دیتا فرضیه فوق تایید می‌گردد. همچنین باتوجه به نتایج بدست آمده متغیر استقلال کمیته حسابرسی به عنوان متغیر مستقل باتوجه به سطح معناداری آن با افشای محیط‌زیست رابطه مثبت و معناداری دارد یعنی افزایش استقلال کمیته حسابرسی موجب افزایش افشا محیط‌زیست می‌گردد. نظریه مشروعیت پیشنهاد می‌کند که

منابع

- ابراهیمی کردلر، علی؛ مرادی، محمد و اسکندر هدی. (۱۳۸۹). تأثیر نوع مالکیت نهادی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۲(۸): صص ۱۱۹-۱۰۴.
<https://doi: 10.22034/iaar.2010.105143>
 ابراهیمی، مجتبی. (۱۳۹۲). حسابداری محیط‌زیست. اولین کنفرانس منطقه‌ای کاربرد حسابداری و مدیریت مالی در مسائل اقتصادی و اجتماعی، صص ۱۵-۱۰.
 آقایی، محمدعلی و چالاکی، پری. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت سود. تحقیقات حسابداری، ۱(۴): صص ۷۸-۵۴.
 بنویدی، مجید. (۱۳۸۵). حاکمیت شرکتی. تازه‌های جهان بیمه، شماره ۹۶، صص ۳-۲۱.
 پارساییان، علی. (۱۳۸۶). حسابداری صنعتی با تأکید بر مسائل مدیریتی. جلد سوم، انتشارات ترمه.
 پاک‌گوهر، لیلا. (۱۳۸۸). حسابداری محیط‌زیست. حسابداری، سال بیست و چهارم، شماره ۲۱۰، صص ۵۵-۵۲.
 رحمانیان کوشکی، عبدالرسول و طاهری، حسین. (۱۴۰۳). معادلات ساختاری ارتباط بین رشد دارایی‌ها، تداوم سود، مدیریت سود و فرصت‌های سرمایه‌گذاری با تقسیم سود و ارزش شرکت. فصلنامه اقتصاد مالی، دوره ۱۸، شماره ۱ (پیاپی)، صص ۱۳۴-۱۰۳.
 رضایی، حلیمه و طاهرآبادی، علی‌اصغر. (۱۴۰۲). بررسی رابطه استقلال کمیته حسابرسی و تخصص حسابرسان در صنعت با مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دوره ۶، شماره ۷۹ (جلد دوم)، صص ۲۵-۱۲.
 رضائی، زینب؛ تامرادی، علی و سپهری، ابراهیم. (۱۴۰۲). بررسی رابطه بین افشای اطلاعات زیست محیطی و هزینه‌های تحقیق و توسعه با تأکید بر نقش تعدیلی ارتباطات سیاسی هیات‌مدیره. مطالعات حسابداری و حسابرسی، پاییز ۱۴۰۲، شماره ۴۷، صص ۹۱-۱۱۲.
 فخاری، حسین؛ محمدی، جواد و نتاج کردی، محمدحسن. (۱۳۹۴). بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر مدیریت سود. فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۲ (۴۶)، صص ۱۴۶-۱۳۳.
 فرشاد، ابوالفضل؛ پاک مرام، عسگر؛ بحری ثالث، جمال و عبدی، رسول. (۱۴۰۳). کیفیت فزاینده تجدید ارائه صورت‌های مالی و نقش
- کمیته حسابرسی و عدم تقارن اطلاعاتی. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۱۳، شماره ۳ (پیاپی ۵۱)، صص ۱۹۹-۱۸۵.
 قنبری قلعه‌رودخانی، مصطفی؛ وطن‌پرست، محمدرضا و آزادی، کیهان. (۱۴۰۰). عملکرد مسئولیت اجتماعی و افشای اطلاعات زیست‌محیطی: آزمون نظریه توسعه پایدار با استفاده از منطق فازی، فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۰(۴۰)، صص ۱۰۵-۸۹.
 نورالدین، مصطفی و پورزمانی، زهرا. (۱۴۰۱). افشای اطلاعات زیست‌محیطی در گزارشگری مالی، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۵، صص ۱۱۲-۹۷.
- Abhijeet, k, D., Dambhare, S., Saraswat, S. (2020). Social sustainability assessment framework for indian manufacturing industry. Materials Today: Proceedings. 16(2020): 8-1
- Black, B. S., Kim W., Jang H. and S.P. Park, (9999) www Crr oorate Gvvrr cccce Affects Firm Value: Evidence on Ceeee e frmmKoraa” Il cctriii cyyy available at://ssrn.com.
- Cailou ,Jiang, Zhang ,Fuyua, Wu Chong, (2021). Environmental information disclosure, political connections and innovation in highpolluting enterprises, Science of the Total Environment, Science of the Total Environment 764 (2021) 14424.
- Christoph Trumpp and Thomas Guenther. (2015), "Too Little or too much? Exploring U-shaped Relationships between Corporate Environmental Performance and Corporate Financial Performance".
- Darmawan, I. P. E., Sutrisno, T., & Mardiaty, E. (2019). Accrual Earnings Management and Real Earnings Management: Increase or Destroy Firm Value?. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 6(2), 8-19.
- Deegan, C. and Gordon, B.1996.A study of the environmental disclosure practices of

- Brazilian companies, ESTUDIOS GERENCIALES, article in press.
- Saleh, M., Zulkifli, N., Rusnah, M., (2010), Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 25 Iss: 6 pp. 591 – 613.
- Utomo, Mohamad Nur; Sri, Rahayu, Kaujan, Kaujan. (2020). Environmental performance, environmental disclosure, and firm value: empirical study of non-financial companies at Indonesia Stock Exchange, DOI: 10.3934/GF.2020006, *Green Finance*, 2(1): 100–113.
- Xiang, L., Chen Z., (2017), Corporate governance, social responsibility information disclosure, and enterprise value in China, *Journal of Cleaner Production*, 142(20):1075- 1084
- Attn rll i rrr rrr tt iss ,, Accnnntigg and Business Research, Vol. 26 No. 3, pp. 187-99.
- Gehad M. S. Saif, Triyono, & Andy Dwi B.B. (2024). Effects of Audit Committee Independence, Effectiveness on Audit Quality: Evidence from Yemen. In *Global Journal of Research in Business Management* (Vol. 4, Number 2, pp. 10–18). gjrpublication. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10854647>
- Iatridis, G.E. (2013). Environmental disclosure quality: Evidence on environmental performance, Corporate governance and value relevance, *Emerging Markets Review*, 14, 55–75.
- Mara, V., Nelson, Hb, Fabricia Sc, Larissa, D., (2017), Relationship between determinant factors of disclosure of information on environmental impacts of

The effect of audit committee independence on the relationship between environmental disclosure and firm value

Seyed Hashem Pourazarsa¹, Aghil Farhangian², Ahmad Ghorghanlo³, davod Mostafazadeh⁴

1. Department of Accounting, Faculty of Economics and Accounting, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Iran.
hpoorazar@yahoo.com
2. Ph.D. Candidate, Faculty of Economics and Accounting, Islamic Azad University, South Tehran branch, Iran
Aghil_farhangian@yahoo.com
3. Department of Accounting, Faculty of Humanities, Raja Non-Profit University, Qazvin, Iran.
ahmadghorghanlo@gmail.com
4. Department of Accounting, Faculty of Economics and Accounting, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.
mostafazadehd@yahoo.com

Abstract

The aim of this research is to investigate the impact of audit committee independence on the relationship between environmental disclosure and firm value in companies listed on the Tehran Stock Exchange. This research aims to assist investors in making appropriate decisions for optimal capital allocation in the capital market and enhance decision-making transparency. The population of this research consists of companies listed on the Tehran Stock Exchange, and the sample consists of 114 active companies in various industries during the years 2016 to 2022. Multiple regression analysis was used to test the research hypotheses. The findings of the research indicate that there is a positive and significant relationship between audit committee independence, environmental disclosure, and firm value. The higher the level of audit committee independence, the improvement in environmental disclosure and ultimately an increase in firm value.

Keywords: Environmental disclosure, Company valu , Corporate governance, Independence of the audit committee